

Een onvergetelijke week

Zaterdag 15 augustus, iets voor achten 's ochtends. Achttien deelnemers aan de Taizéreis staan bij de Abdijkerk klaar om in de busjes te stappen. Michiel Aten en ondergetekende, de groepsleiders, proberen de laatste administratie op orde te krijgen. Iedereen moet natuurlijk, mét bagage, in de juiste bus zitten. Precies om 8.00 uur vertrekken de drie busjes dan eindelijk, uitgezwaaid door ouders, vrienden en gemeenteleden van de Abdijkerk.

Aan het eind van de middag rijden de busjes Taizé binnen. Veel van de deelnemers zijn er voor het eerst en kijken nieuwsgierig om zich heen. Voor diegenen die er al vaker waren voelt het veelal als thuiskomen. Even aanmelden bij de ontvangst en tenten opzetten. Vijftien tenten, gezellig bij elkaar op een veld.

Op maandag begint het weekschema van kerkdiensten (drie per dag), Bijbelintroductie, gespreksgroepjes en werk. Er is een speciale bijeenkomst voor groepsleiders. Broeder Luc vertelt: 'Jullie hebben deze reis waarschijnlijk lang voorbereid, maar jullie taak is niet klaar nu jullie hier zijn. Let deze week vooral op de jongeren die minderjarig zijn, de jongeren die wat stiller zijn, diegenen die wellicht moeite hebben met sociale contacten.' Op iedereen dus eigenlijk. En dat ook daar de taak van een groepsleider niet ophoudt, bleek gedurende de week. Zonnebrand uitdelen, zorgen dat iedereen genoeg drinkt, bloedneuzen stelpen: het hoort er allemaal bij.

Ervaringen en levenslessen

De week waarin wij in Taizé waren was een 'rustige' week, met 'maar' tweeduizend deelnemers (waaronder honderd Nederlanders). Wat brengt al die mensen naar Taizé? Een van onze deelnemers zei: 'Ik kom voor de rust en het meer met God zijn. En dat je gewoon met andere mensen kan praten over God en de Bijbel, zonder dat ze je raar aankijken.' De gesprekken gingen dan ook regelmatig over zaken die in het dagelijks leven van de jongeren vaak niet bespreekbaar zijn. Over gedoopt (willen) worden op jongvolwassen leeftijd. En – omdat onze groep een mix was van rooms-katholieke, protestantse en zelfs niet-kerkelijke jongeren – over het (on)nut van biechten. Tussendoor werd er ook een hoop plezier gemaakt. Spelletjes, raadsels en grapjes ('Wat eten we vanavond?' 'Gerookte Psalm'). En soms waren gesprekken hartstikke educatief. 'Waarom heeft iedereen het steeds over Ferrero Rocher', vroeg er een, 'dat is toch chocolade?' Een paar anderen proestten het uit: 'Nee, ze hebben het over frère Roger, de broeder die Taizé oprichtte'.

Broeder Sebastiaan, een van de Nederlandse broeders en al ruim veertig jaar in Taizé, nodigde onze groep uit voor een ontmoeting met hem. Daar leerden we dat zelfs broeders prestatiedruk kunnen ervaren. Als een van de twee broeders die orgel kunnen spelen, leerde broeder Sebastiaan wel honderdtwintig stukken van Bach te spelen. Maar om die allemaal in te studeren en bij te houden kostte een hoop inzet. Meer dan hem lief was. En dus besloot hij niet meer zo hard te werken, maar alleen nog voor plezier te spelen. De dagelijkse psalm en de acclamaties begeleidt hij nog; stukken van Bach laat hij tegenwoordig links liggen.

Geloof, rust en plezier

Naarmate de week vorderde kwamen de deelnemers steeds meer in het Taizéritme en leek het alsof ze nooit anders gewend waren. Ze verbaasden zich over minder dan een halfuur schermtijd per dag en over hoe makkelijk het eigenlijk bleek om een uur alleen stil te zijn, een opdracht die vooraf onmogelijk leek. Ze leerden de pinguïndans bij de Bijbelintroductie en zongen nét even harder in de kerk als het enige Nederlandse lied ('Iedere nacht') voorbijkwam. En ze sliepen buiten, onder een heldere sterrenhemel.

Aan het eind van de week konden ze terugblikken. We vroegen ze naar hun ervaringen en of deze week iets veranderd heeft aan hun geloof. 'Het is een heel mooie plek', vond Willem (18). 'Het was superleuk en ik heb het naar mijn zin gehad.' Marit (24) was blij om terug te zijn. 'En ik ben ervan overtuigd geraakt dat ik voor langere tijd terug wil komen.' David (17): 'Ik vond het leuk om met nieuwe mensen om te gaan en samen te werken. De kerkdiensten vond ik interessant.' Jonathan (19): 'Ik heb veel diepe gesprekken gehad over het samenspel tussen geloof en je privéleven. Bij de Bijbelintroductie heb ik geleerd dat geloven en je zoektocht in je eigen tempo mag gaan en dat dat goed is.'

Dat levenslessen in Taizé overal in verstopt zitten, ervaaarde Nina (16). Van fruit dat op een appel leek maar een perzik bleek te zijn leerde ze: 'Soms kan je van de buitenkant iets niet zien. Pas als je opengaat kan je zien wie iemand echt is.' Ook Anton (17) kwam tot nieuwe inzichten: 'Ik was gekomen om het leuk te hebben, maar ik ga weg met het idee dat het geloof iets moois is dat mensen samenbrengt.'

En die rust? Jesse (27): 'Ik ben me in Taizé bewuster van de rust en minder gestrest. Wat de effecten voor thuis zijn? Wijn wordt beter als je het laat gisten; dat is nog afwachten.' Remco (24): 'Ik ben tot rust gekomen en heb stilte gevonden, maar ook veel goede gesprekken gehad. Eerder had ik kritiek op mijn eigen geloof, omdat ik niet zo theologisch onderlegd ben. Deze week heb ik geleerd dat dienstbaarheid als basis van geloof ook goed is.'

Ryanne (17) vond het een 'superleuke week. De diensten zijn rustig en fijn om bij te zijn. Het is wel een harde vloer om op te zitten, maar dat hoort erbij.' Dat vond ook Jósie (21): 'Dat iedereen op de vloer zit is nederig en dat vond ik mooi. Ik ben me deze week ook bewuster geworden van Gods creaties en schoonheid. En dat ik meer rust in God moet zoeken, meer stilte.' Madelief (16) vond de reis 'leuker dan verwacht. Ik heb genoten van de kerkdiensten, vooral de liederen.' Dat gold ook voor Daniël (19): 'Ik vond de diensten mooi en het zingen leuk. Voor mijn geloof heb ik extra inspiratie en ik ben gegroeid in nieuwsgierigheid.'

Domitille (17) vond in Taizé een nieuwe vorm van geloof en kerk: 'Het was een andere vorm van viering, gemeenschap en activiteiten dan ik gewend ben. Ik ging thuis niet meer zoveel naar de kerk. Hier heb ik gezien dat naar de kerk gaan niet alles is en er qua geloof ook veel bij jezelf gebeurt.' Sofie (19): 'Het was een heel mooie week. Ik vond het mooi om te zien dat God hier werkt en mensen verbindt.' Voor Rick (24) voelde de week vertrouwd: 'Iedereen is vriendelijk en je went snel aan het gevoel van samenzijn met christenen onder elkaar. Fijn dat je met anderen open kan praten.' Gerard (18): 'Ik vind het nu thuis minder eng om naar de kerk te gaan, omdat ik er nu mensen van ken.'

Volgend jaar

Naarmate de week vorderde, kwam ook een vraag steeds terug: gaan we volgend jaar weer? Ja, we gaan volgend jaar weer: 14 tot en met 22 augustus 2027. Op naar nog meer mooie ervaringen!

Jantine Wignand

De kracht van de liefde

In de Bijbelkring lazzen we in september het loflied op de liefde uit 1 Korintiërs 13. De Bijbeltekst waaraan het jaarthema ‘En toch: geloof, hoop en liefde’ is ontleend en die centraal stond op de Startzondag in de Bosbeskapel. Ter voorbereiding op de Bijbelkring zoek ik meestal verschillende vertalingen of hertalingen op. Deze keer hebben we ook de Haagse hertaling gebruikt. De vertaler, Margot Berends, is theoloog en journalist. Ze kent de Bijbelse teksten en ze kent duidelijk ook de Haagse taal.

Voor deze vertaling heeft ze gekozen voor het grove taalgebruik van Haagse Harry, wat bij een poëtische en fijnzinnige tekst als 1 Korintiërs 13 een verwarrend effect oplevert.

‘Gein zin zondâh liefde

Je ken nog zau lekkâh zitte lulle, als je d'r gein liefde bè voel, hepput gein nut.

Auk al roep je de heile dag dat God onwès graut is, maah je doettat zondâh liefde: kaptâh maah mei, ut is zinlaus. (...) Kogtom: onthâhwe: belangrèk zèn gelauf, haup en liefde. Maah ech oâgineil ennutt meis onwès belangrèk is... zeikâh te weite: de **liefde**.’

Intuïtief ben ik geneigd dergelijk grof taalgebruik te associëren met hardheid en liefdeloosheid. In deze tekst klinkt het als een stoere jongen met een klein hartje. Misschien wordt de tekst daar alleen maar mooier van. Alsof Haagse Harry en de vrije jongens Jacobse en Van Es aangeraakt zijn door Gods liefde; door medemenselijkheid, vriendelijkheid, goedaardigheid, onderlinge vriendschap. Als zelfs stoere jongens geraakt kunnen worden door de liefde, is er toch nog hoop op medemenselijkheid en vriendelijkheid. Zo krijgt die vertrouwde tekst in een andere taal of een ander dialect ook een andere kleur en misschien zelfs een andere diepte.

Liefdeloosheid

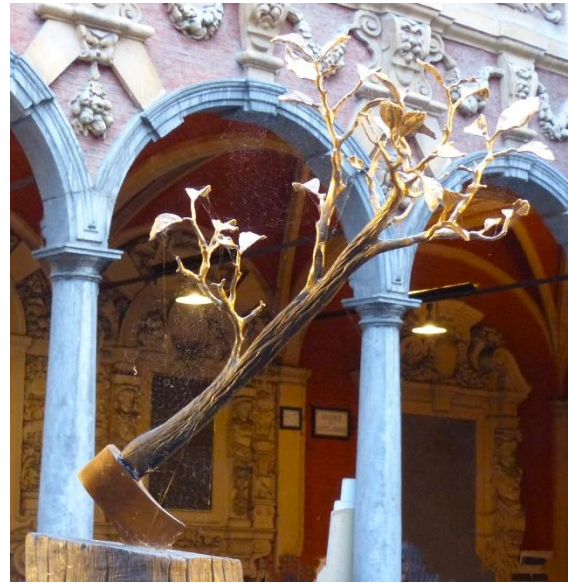
Eerlijk gezegd word ik regelmatig moedeloos van nieuwsberichten over onze samenleving. Over de haatberichten jegens mensen die niet helemaal in het ideale plaatje passen, over tieners die geronseld worden voor bomaanslagen of zelfs als huurmoordenaars. Over een oorlogsmisdadiger die in eigen land weliswaar geen staatsbegrafenis krijgt, maar wel met pracht en praal begraven wordt. Over digitale trollen uit diverse buitenlandse landen die de publieke opinie bestoken met nepnieuws en haat. En zo kan ik nog wel even doorgaan. Er is zoveel liefdeloosheid en haat in de wereld en er wordt veel liefdeloosheid goed gepraat.

Dagblad Trouw wijdde onlangs een themanummer aan onverschilligheid als ‘achtste hoofdzonde’. Elie Wiesel werd geciteerd: ‘Het tegendeel van liefde is geen haat, maar onverschilligheid’. Onverschilligheid als een bewuste keuze om je niet betrokken te voelen op je omgeving. Een houding van ‘na ons de zondvloed’, die helaas internationaal in veel beleidskeuzes doorklinkt. Het internationaal recht, het klimaat, de biodiversiteit en het welzijn van komende generaties zijn vaak van ondergeschikt belang aan macht of economische groei. Misschien is onverschilligheid liefdeloosheid in het kwadraat.

En toch hoop ik op de tegenbewegingen die er ook zijn. Mensen die zich niet neerleggen bij moedeloosheid, al dan niet geïnspireerd door hun geloofsovertuiging of levensbeschouwing. Mensen die in beweging durven te komen tégen liefdeloosheid, haat, onrechtvaardigheid en onverschilligheid. Ik moet eerlijk toegeven dat ik zelf een boekenwurm en een schrijftafelactivist ben. Aan de andere kant geeft me dat ook de mogelijkheid door te schrijven mijzelf en anderen op te porren en te bemoedigen. Zo hoop ik dat wij vanuit ons geloof als kerkgemeenschap ruimte kunnen geven aan een tegenbeweging. Een plek waar niet misprijzend wordt gesproken over mensen die anders zijn of mensen die van elders komen. Een plek waar medemenselijkheid belangrijker is dan succes, prestige of eigenbelang. Ik denk dat we in onze kerkgemeenschappen zo’n plek wel zijn of in elk geval proberen te zijn. Plekken waar geloof, hoop en liefde niet alleen vrome woorden zijn, maar handen en voeten krijgen door wat we voor elkaar en voor de wereld om ons heen doen.

Voorbeeld

Het was Paulus die de gemeente in Korinthe schreef over de kracht van geloof, hoop en liefde om medemenselijkheid in een gemeenschap te bevorderen. Paulus had daarbij Jezus voor ogen, die liefdevol en barmhartig was, juist voor mensen aan de rand van de samenleving. Jezus wilde bij de tollenaar Zachëus aan tafel, hij nam het op voor een overspelige vrouw op het moment dat zij gestenigd zou gaan worden, hij genas melaatsen, hij liet zich terechtwijzen door een Syro-Fenicische vrouw en hij riep zijn volgelingen op tegenstanders de andere wang toe te keren en hun vijanden lief te hebben. Regelmatig ging Jezus tegen gangbare opvattingen en gebruiken in. Ook daarin – in de tegendraadsheid – mogen we Jezus navolgen. Zolang we geloof, hoop en liefde maar als leidraad houden.

Krachtig én liefelijk

Volgens mij was het op een binnenplein in Reisel (Lille) dat ik een beeld tegenkwam van een bijl, in een hakblok geslagen, waarvan de steel uitbundig tot bloei was gekomen. Doordat de zon op het metalen kunstwerk scheen, leken de bladeren bijna licht te geven. Het is een prachtig en liefelijk beeld en tegelijkertijd ook een heel sterk en robuust beeld. Die bijl is met veel kracht in het hakblok geslagen, maar daartegenover staan die 'gouden' bladeren die glinsteren in de zon. Stoer en liefelijk tegelijk. Net als het loflied op de liefde 'op ze Haags'. Wie de kunstenaar is weet ik helaas niet. Je zou dit kunstwerk kunnen zien als een illustratie van het geloof in medemenselijkheid tegen gewelddadige en liefdeloze krachten in, waardoor de hoop op liefdevol samenleven tussen mensen wordt aangewakkerd.

ds. Sara Dondorp

¹ Margot Berends, *De Bèbel op ze Haags: Veâtag bèbelvehalûh in un Haags jasjûh*, Uitgeverij De Nieuwe Haagse, 2021, p. 86-88

David Renkema neemt afscheid

Kalmte, moed en wijsheid. En ook nog volharding. Het zijn begrippen die David Renkema hielpen bij zijn bestuurlijke werk in de kerk. Met een enkele onderbreking was hij een kwart eeuw actief in wijkwerk en stedelijke organen, waarvan de laatste zes jaar als voorzitter van de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Kerk Den Haag.

De kernbegrippen ontleent hij aan een citaat van de Duitse theoloog Reinhold Niebuhr: 'God, schenk me kalmte om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen, moed om te veranderen wat ik wel kan veranderen en wijsheid om het verschil hiertussen te zien.'

Kalmte

'Corona beheerste het leven toen ik aantrad als voorzitter. Een moeilijke tijd voor een kerk die toch al kampt met terugloop in ledental en financiën en moeite heeft om voldoende ambtsdragers te vinden. Kalm blijven lukte mij wel, alleen wanneer discussies te lang duurden en vergaderingen in een cirkelgang belandden, wilde ik weleens uit mijn slof schieten. Het tempo moet er wel in blijven.'

Protestants Den Haag is een gemeente met veel verschillen. De AK krijgt vooral organisatorische kwesties op zijn agenda. Het is lastig om de aandacht te richten op de inhoud en de spiritualiteit. We hebben nu eenmaal de keuze gemaakt om de identiteit neer te leggen bij de wijkgemeenten en de vierplekken. De wijkgemeenten zijn vooral bezig met hun eigen zelfstandigheid. Tegelijk moeten er nieuwe vormen van kerk-zijn worden ontwikkeld om toekomst te houden. In die spanning van bewaren wat we hebben, en tegelijk vernieuwend bezig zijn, zoeken we als AK een weg.'

Moed

'Met het vernieuwingsfonds hebben we een instrument om veelbelovende initiatieven te ondersteunen. Daar is moed en volharding voor nodig. Trots kunnen we zijn op wat er op diaconaal niveau gebeurt in buurt-en-kerkhuizen, maar ook op de missionaire wijkgemeente LUX, Inloopcafé Dichtbij en op kleine voorzieningen in Laak en Moerwijk. En ook in andere wijken worden goede initiatieven ontplooid.'

Ingrijpende organisatorische beslissingen waren afgelopen zes jaar niet aan de orde in de AK, maar er moet wel voortdurend gekeken worden naar wat nog wel mogelijk is en wat niet. Hoe is het met de veerkracht van de wijken, is er voldoende kader, hoe is de verhouding met de buurt? Je moet altijd het totaalplaatje hebben wanneer er beslissingen worden genomen over de koers.'

Wijsheid

'De kern van het kerk-zijn ligt volgens mij bij de vraag wat de navolging van Jezus in deze tijd en op deze plaats van ons vraagt als personen en als gemeenschappen. De bezinning daarover begint in eigen kring en daarvoor zijn vitale wijken en ontmoetingsplekken nodig. Maar we moeten oppassen dat we niet alleen met onszelf bezig zijn. Hoe kunnen we maatschappelijk relevant zijn door inzet voor het welbevinden van de mensen in de buurt, de wijk, het land en de wereld? Hoe presenteren we ons in de publieke ruimte door deelname aan debat, zingeving en kunst?'

In mijn leven en mijn werk ben ik vooral bezig geweest met die missionaire, activistische kant. Ik had zaken als oecumene en kerk en samenleving dus wel hoger op de agenda willen hebben. Maar de rol van de AK is beperkt. En ik ben me ook meer gaan realiseren dat we de maakbaarheid van de samenleving weleens overschatten. Met de Haagse Gemeenschap van Kerken, waarvan ik ook voorzitter ben, hebben we een orgaan waarin de maatschappelijke

kant beter uit de verf komt. Daar zijn we bezig met thema's als de Groene Kerk, de interreligieuze samenwerking en de rol van de kerken in het slavernijverleden.'

Tot slot haalt David nog een citaat van Reinhold Niebuhr aan: 'Eén mensenleven is te kort om iets waardevols tot stand te brengen. Daarom schiet de hoop ons te hulp. Iets wat waar, mooi of goed is, lijkt nooit helemaal logisch binnen de directe context van de geschiedenis. Daarom schiet het geloof ons te hulp. Niet wat wij doen, hoe deugdzzaam ook, brengen we op eigen houtje tot stand. Daarom schiet de liefde ons te hulp.'

Hans Willems